

Rudolf Steiner

Trojí síla lidské duše

Výňatek z 10. přednášky Duchovní perspektiva ze dne 22. července 1923, z přednáškového cyklu Tři perspektivy anthroposofové. Kulturní fenomény z hlediska duchovní vědy (GA 225), přeložila Věra Zoubková (kráceno, upraveno).

Lidská duše se proniká duchovním životem tím, že se může účastnit trojí síly:

- svobody jako vnitřní původní podoby éterného těla neboli těla tvořivých sil;
- síly vzpomínání jako síly astrálního těla;
- lásky jako projevu Já v bdělém denním vědomí.

Tím, že se pronikáme těmito třemi prvky - pocitem svobody, silou vzpomínání, kterou udržujeme pohromadě minulost a přítomnost, a silou lásky, jíž se můžeme svým vlastním nitrem oddávat vnějšímu světu a můžeme se s ním sjednotit -, se naše duše produchovňuje. Jestliže to pochopíme se správnou duševní nuancí, zároveň pochopíme, co je míněno slovy, že člověk v sobě, ve své duši, nese ducha.

To se pak šíří do života. Budeme-li schopni utvořit živoucí spojení mezi vzpomínkou a láskou (vzpomínka v nás vládne působením astrálního těla, láska působením Já), v určitých případech dosáhneme něco podivuhodného.

Vzpomínka na zemřelého

Milovanému zemřelému můžeme zachovat vzpomínku až za hranici smrti. Nést jeho obraz ve své duši znamená, že ke smyslovým dojmům, které jsme o něm během života dostali, připojujeme to, co zůstává, když nám jeho smyslové bytí bylo odňato. Třebaže již nemáme podporu ve vnějších smyslových dojmech, ve vzpomínce pokračujeme dále v soužití se zemřelým se vši intenzitou své duše a tyto vzpomínky se snažíme přivést k bezprostřední živoucnosti. Jsme si vědomi toho, že ji neseme ve své vzpomínce, a sílu, která se v nás vyvíjí zesílením našeho astrálního těla, spojujeme se silou, kterou máme díky svému Já, se silou lásky. Lásku vůči zemřelému si uchováváme až za hrob. Činíme se schopnými spojit sílu lásky s obrazem, který již nedostává žádné smyslové podněty, spojit ji tak, jak jsme sílu lásky mohli vyvíjet obvykle, při působení smyslových podnětů.

Uvolnění Já a astrálního těla

Potom je možné zesílit to, co jinak astrální tělo a Já projevují jen tehdy, když používají orgány fyzického těla. Uchováme-li si na zemřelého vzpomínku, která v nás již nemůže být podnícená fyzickým a éterným tělem, ale dokážeme ji uchovat tak svěží a živoucí, že s ní můžeme spojit intenzivní lásku, pak se vlastně nalézáme na cestě, jak lze v bdělém stavu vnitřně až k jistému stupni odtrhnout astrální tělo a Já. Jeden z prvních stupňů uvolnění Já a astrálního těla od fyzického a éterného těla v bdělém stavu spočívá právě v paměti, kterou můžeme uchovat vůči zemřelému.

Kdyby lidé pochopili, co znamená živoucí uchování vzpomínky, co znamená pozorovat obraz, který nám o zemřelém zůstal, pozorovat jej tak, jak jsme jej pozorovali za živa, potom by právě na této cestě, jež vede přes práh, ležící mezi fyzickým a duchovním světem, prožili ten radikální posun, ten náraz, který znamená uvolnění astrálního těla a Já.

A právě to chtěla iniciační věda ve všech dobách vlévat do vnější civilizace a právě to opět potřebuje naše povrchnělá doba.

Dogma kauzality

Je pozoruhodným jevem, že dnes pro člověka více platí dogmatická věda než skutečnost. Svě svobody si může být člověk vědom v každém mravním jednání, ale pod autoritou současné doby ji popírá. Proč? Protože současná věda chce pohlížet pouze na to, co je mechanické, kde něco dřívější je vždy příčinou něčeho pozdějšího. A dogmatickým diktováním kauzality se umrtvuje citění svobody. Cožpak můžeme doufat, že člověk, který vnitřně odstraní zážitek svobody, bude moci proniknout k duchovní formě, k duchovní podobě vzpomínky? Lze doufat, že si člověk může získat přesvědčení pro druhý stupeň, když na prvním stupni usmrcuje cit pro svobodu takzvaným dogmatem kauzality? Tím by člověk promeškal možnost nahlížet do duchovnosti vlastní duše, nemohl by proniknout dolů až tam, kde mu bude jasné, že mimo schopnost žít jako „spící“, venku mezi věcmi, může v duchovním Já dosáhnout schopnosti milovat svým duchem.

Duchovnost lásky

Nejzazší základ lásky spočívá v Já protkávaném duchem, které se noří do lidského fyzického a éterného organismu. Poznat duchovnost lásky znamená v jistém případě vůbec poznat ducha. Kdo poznává lásku, poznává ducha, ale musí i v poznání lásky proniknout až k vnitřnímu duchovnímu zážitku lásky. Právě v tom však naše civilizace vstoupila na nesprávnou, vnější dráhu. Přicházíme-li k třetímu stupni, vidíme, že naše civilizace nepoznala původní duchovní podstatu a hnutí lásky.

Vše, co je duchovní, má samozřejmě svou vnější smyslovou formu, neboť duch se noří do fyzického a ve fyzicku se vtěluje. Zapomíná-li však na sebe sama a pozoruje-li pouze fyzicko, domnívá se, že to, co je vlastně podnícené duchem, je podnícené fyzickem. V této klamně představené době žije naše civilizace. Nemá lásku, jen o lásce fantazíruje, dokonce o lásce lže. Pokud přemýšlí o lásce, ve skutečnosti zná pouze erotiku.

Nechci říkat, že osamělý člověk neprožívá lásku, neboť ve svém nevědomém citění a ve svém nevědomém chtění popírá ducha mnohem méně než ve svém myšlení. Projdeme-li současnou literaturu, všude, kde například stojí v němčině slovo „láska“, mělo by být dosazeno slovo „erotika“, což je jediné, co myšlení ponořené do materialismu o lásce zná. Popření ducha sílu lásky činí silou erotickou.

Protiobraz – démon lásky

Nejenže v četných oblastech vstoupila místo genia lásky protiobraz jeho nižší služka, erotika, ale na četných místech vystoupil - nyní také protiobraz, démon lásky. Démon lásky vzniká, když se toho, co v člověku jinak působí podle vůle boží, zmocní lidské myšlení, když je intelektualita odtržena od duchovnosti. (...)

Poznáváme-li genia lásky, máme produhovnělou lásku.

Poznáváme-li nižšího služebníka lásky, erotiku, upadáme do oblasti démona lásky.

Sexualita

Svého démona má genius lásky nikoli ve skutečné podobě, ale v tom, jak dnešní civilizace sexualitu interpretuje. Chceli se člověk dnes přiblížit lásce, nehovoří o erotice, ale jen o sexualitě. V tomto dnešním intelektualizovaném mluvení o sexualitě, když se mimo jiné

usiluje o tak zvanou výuku sexuality, žije démonologie lásky. Naše období, které se často modlí ke genu lásky, zaměňuje duchovnost lásky s démonologií lásky v sexualitě.

Právě v této oblasti mohou samozřejmě vznikat naprostá nedorozumění, neboť to, co původně žije v sexualitě, je proniknuté duchovní láskou. Z tohoto produhovnění lásky však právě v intelektualistické době lidstvo nejsnáze klesá dolů. Jestliže intelekt přijímá tu formu, o níž jsem včera hovořil, duchovno lásky je zapomenuto a vystupuje jen její vnější stránka.

Samozřejmě, v moci člověka je i možnost zapřít svou vlastní bytostnou podstatu. Zapírá ji, když klesá dolů k démonu sexuality, přičemž naprosto chápu ten způsob citění o těchto věcech, který zpravidla existuje právě v současné době.

Máme-li toto na zřeteli, budeme si moci říci, že anthroposofie nám může být vůdkyní nejen pro naše poznání, ale i pro naši nejnuitnější duševní podstatu, duševní život a znovunalezení ducha v nitru naší duše.